

Πρακτικές διδασκαλίας στην Εκπαίδευση Ενηλίκων
Ευαγγελία Παρίση
parisieuagelia@ionio.gr

Η εκπαίδευση ενηλίκων: Εννοιολογική προσέγγιση

Ο θεσμός της Εκπαίδευσης Ενηλίκων έχει ήδη μια σημαντική διαδρομή, όμως στη σύγχρονη εποχή διευρύνεται όλο και περισσότερο.

Η εκπαίδευση ενηλίκων αφορά οποιαδήποτε μαθησιακή δραστηριότητα ή πρόγραμμα σκόπιμα σχεδιασμένο από κάποιον εκπαιδευτικό φορέα, για να ικανοποιήσει οποιαδήποτε ανάγκη κατάρτισης ή ενδιαφέρον, που ενδέχεται να πραγματοποιηθεί σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής ενός ανθρώπου που έχει υπερβεί την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και η κύρια δραστηριότητα του δεν είναι πλέον η εκπαίδευση.

Η «σφαίρα» της, καλύπτει μη επαγγελματικές, επαγγελματικές, γενικές, τυπικές και μη τυπικές σπουδές, καθώς επίσης και την εκπαίδευση που έχει συλλογικό σκοπό» (Rogers, 2002)

Η εκπαίδευση ενηλίκων ταυτίζεται σε σημαντικό βαθμό με τη δια βίου εκπαίδευση, από την οποία διαφοροποιείται με βάση όχι το κριτήριο της ενηλικιότητας, αλλά της απόστασης από την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Η εκπαίδευση ενηλίκων είναι μια ξεχωριστή και αυθύπαρκτη εκπαιδευτική διαδικασία που δεν πρέπει να συγχέεται, ούτε να θεωρείται συνέχεια της σχολικής.

Χαρακτηριστικά της Εκπαίδευσης Ενηλίκων

- ▶ Άτομα με διαφορετικές αφετηρίες, στόχους, εκπαιδευτικές συνήθειες, ανάγκες και απαιτήσεις αναζητούν εκπαιδευτικά προγράμματα σε περισσότερα γνωστικά πεδία, αντικείμενα και ειδικότερα θέματα.
- ▶ Οι ενήλικοι έχουν χτίσει τις δικές τους αξίες, αρχές, απόψεις και εμπειρίες, έχουν δομήσει τον χαρακτήρα και τη συμπεριφορά τους, δηλαδή την ταυτότητα τους. Η ταυτότητα αυτή καθορίζει τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τα γνωστικά αντικείμενα της εκπαίδευσης.
- ▶ Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι μπορούν να επιλέγουν τις πιο ουσιαστικές ερωτήσεις και τα κατάλληλα μέσα. Έχουν συνηθίσει να αναλύουν γεγονότα, να τα οριοθετούν σε κανόνες και να τα εφαρμόζουν.
- ▶ Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι προσέρχονται με συγκεκριμένες προσδοκίες. Αυτές επηρεάζονται καθοριστικά από τις αναμνήσεις που έχουν από τη σχολική τους εκπαίδευση.
- ▶ Η Εκπαίδευση Ενηλίκων καλείται να προκαλέσει το συνεχές και αδιάκοπο ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων, που μπορούν ανά πάσα στιγμή να διακόψουν τη συμμετοχή τους και ταυτόχρονα σε αρκετές περιπτώσεις καλούνται να αντιμετωπίσουν προσωπικούς, επαγγελματικούς ή οικονομικούς παράγοντες που εμποδίζουν την παρακολούθηση των προγραμμάτων αυτών, σε αντίθεση με όσα συμβαίνουν στην υποχρεωτική εκπαίδευση.
- ▶ Η προαιρετική συμμετοχή των εκπαιδευομένων είναι ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- ▶ Οι συμμετέχοντες επιθυμούν να έχουν ενεργό ρόλο σε όλα τα στάδια του εκπαιδευτικού προγράμματος, δηλαδή στον σχεδιασμό, στις συνθήκες υλοποίησης και στην εκπαιδευτική διαδικασία

Εκπαιδευτικές πρακτικές

- 1. Εισήγηση
- 2. Πρακτική άσκηση
- 3. Μελέτη περίπτωσης
- 4. Παιχνίδι ρόλων
- 5. Ερωτήσεις-απαντήσεις
- 6. Συζήτηση
- 7. «Χιονοστιβάδα»
- 8. «Καταιγισμός ιδεών»
- 9. Επίδειξη
- 10. Ομάδες εργασίας

Επιλογή εκπαιδευτικών πρακτικών. Ποια είναι η κατάλληλη;

Είναι σκόπιμο οι εκπαιδευτικές τεχνικές να χρησιμοποιούνται εναλλακτικά (ανάλογα με τις συνθήκες και τις απαιτήσεις του μαθήματος) ώστε να επιτυγχάνονται τα βέλτιστα εκπαιδευτικά αποτελέσματα και να μη χάνουν οι εκπαιδευόμενοι το ενδιαφέρον τους

Είναι σκόπιμο να δίνεται έμφαση στις τεχνικές εκείνες που ευνοούν:

- την ενεργοποίηση των εκπαιδευόμενων
- τη μεταξύ τους συνεργασία με τρόπο που ο ένας να αξιοποιεί τον άλλο ως πηγή μάθησης

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι εκπαιδευτικές τεχνικές να συνδέουν τη σκέψη με τη δράση

Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία

Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος στοχεύει στη συνεργασία των εκπαιδευομένων σε όλες τις εκπαιδεύσεις και την κοινή δράση που είναι προϋπόθεση τόσο για να ξεκινήσει η εφαρμογή της μεθόδου αυτής όσο και για την επιτυχία των σκοπών και των στόχων της.

Η συγκεκριμένη μέθοδος αποτελείται από μια ομάδα διδασκαλιών που μέσα από την εξασφάλιση διαπροσωπικών σχέσεων θετικών προς τους εκπαιδευόμενους, αναβαθμίζουν τη γενικότερη αναμορφωτική προοπτική του εκπαιδευτικού οργανισμού και ενισχύουν τη διαφοροποιημένη συμμετοχή κάθε εκπαιδευόμενου.

Επομένως, ομαδοσυνεργατική θεωρείται κάθε μέθοδος διδασκαλίας που βασίζεται σε ομάδες για τη διδασκαλία όλης της ύλης ή μέρους αυτής

Η εφαρμογή των ομαδοσυνεργατικών μορφών διδασκαλίας αναγνωρίζεται καθολικά από την επιστημονική κοινότητα ως η πιο αποδοτική μέθοδος. Πέρα από την πληρέστερη παροχή γνώσεων, βοηθάει στην απόκτηση περισσότερων ικανοτήτων, όπως η συνεργασία, η ουσιαστική διατύπωση απόψεων, ο επιχειρηματικός λόγος, η αποφυγή δογματισμών, ενώ την ίδια στιγμή όλοι διδάσκονται πώς να δραστηριοποιούνται μέσα σε ένα κοινωνικό σύνολο, που αποτελεί σημαντικό εφόδιο για την επαγγελματική τους πορεία, ενισχύει την κοινωνικοποίηση και προστατεύει τη ψυχική τους υγεία

Εφαρμογή της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας

Η πραγματοποίηση της διδασκαλία με ομαδοσυνεργατικό τρόπο απαιτεί πέντε διαφορετικά στάδια.

- Στο πρώτο πρέπει να δημιουργηθούν οι ομάδες, ανομοιογενείς ή μη, με βάση το διδακτικό αντικείμενο, εμπειρίες και ηλικία των μελών, καθώς και να διαμορφωθεί κατάλληλα ο χώρος ώστε να διευκολύνει τη συνεχή επικοινωνία τους.
- Στο δεύτερο στάδιο είναι αναγκαίο να παρουσιαστεί με απόλυτη σαφήνεια και αναλυτικές επεξηγήσεις το πλαίσιο των γνώσεων και οι δεξιότητες που θα αποκομίσουν οι εκπαιδευόμενοι και οι γενικότερες διαδικασίες συνεργασίας, δράσης και αξιολόγησης.
- Στο επόμενο στάδιο το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στο εξεταζόμενο θέμα. Παρουσιάζεται το διδακτικό υλικό, διαχωρίζεται το έργο σε τμήματα και διαιρούνται οι ομάδες, οι οποίες θα εκτελέσουν το υποσύνολο του έργου.
- Στο τέταρτο στάδιο πραγματοποιείται το ίδιο το έργο.
- Στο τελευταίο στάδιο, πραγματοποιείται η αξιολόγηση και η ανάλυση της όλης προσπάθειας.

Η μέθοδος project ή σχέδιο εργασίας.

Ο κεντρικός της ρόλος δεν οφείλεται μόνο στη μεγαλύτερη θεωρητική – ακαδημαϊκή προβολή και ανάλυσή της αλλά στην εκτεταμένη εφαρμογή της ως αυτόνομης μεθόδου έναντι άλλων σε όλα τα εκπαιδευτικά πλαίσια, στη δυνατότητα να εντάξει μέσα της άλλες ομαδοσυνεργατικές μορφές διδασκαλίας ή να πραγματοποιηθεί ως συμπλήρωμα αυτών και στη συνδυαστική εκτέλεσή της με διαφορετικές μορφές διδασκαλικής πρακτικής.

Συμπεράσματα

Διαφαίνεται η ξεκάθαρη διαφοροποίηση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης με τα προγράμματα ενηλίκων.

Βασικό χαρακτηριστικό είναι η ύπαρξη ομάδας, η οποία δεν αποτελεί απλό άθροισμα ατόμων αλλά κάτι σημαντικότερο. Τα άτομα αυτά πρέπει αρχικά να έχουν άμεση και ισότιμη επικοινωνία και συνεργασία. Να έχουν αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς μεταξύ τους.

Οι ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας είναι μια νέα, (ως προς την εφαρμογή όχι ως προς τη θεωρητική διατύπωση), πρόταση διδασκαλίας, που έχει κάποια σημαντικά καινοτόμα στοιχεία. Δημιουργούν αναβαθμισμένη ποιότητα (και ποσότητα) στις σχέσεις εκπαιδευτικού και εκπαιδευόμενου, αλλά και εκπαιδευομένων μεταξύ τους. Εμπλέκουν τους εκπαιδευόμενους σε όλα τα στάδια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η εφαρμογή των συνεργατικών μεθόδων διδασκαλίας απαιτεί αναπτυγμένες συνεργατικές ικανότητες και δεξιότητες διαχείρισης καταστάσεων από τους εκπαιδευτικούς.

Βιβλιογραφία

- Βεργίδης, Δ. (επιμ.) (2003), Εκπαίδευση Ενηλίκων: Συμβολή στην Εξειδίκευση Στελεχών, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Κόκκος, Α. (2005), Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ματσαγγούρας, Η. (2011). Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας. Μέρος Α. Θεωρία της Διδασκαλίας. Η Προσωπική Θεωρεία ως Πλαίσιο Στοχαστικό- κριτικής Ανάλυσης. Αθήνα: Gutenberg.
- Ματσαγγούρας, Η. (2011). Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας. Μέρος Β. Στρατηγικές της διδασκαλίας. Η Κριτική Σκέψη στη Διδακτική Πράξη. Αθήνα: Gutenberg.
- Courau, S. (2000), Τα Βασικά Εργαλεία του Εκπαιδευτή Ενηλίκων, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Jarvis, P. (2004), Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση: Θεωρία και Πράξη, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Rogers, A. (2002), Η Εκπαίδευση Ενηλίκων, Αθήνα: Μεταίχμιο.